

УДК 34.01

Кириченко В. Є.
професор кафедри загальноправових дисциплін,
доктор юридичних наук, професор,
Харківський національний університет
внутрішніх справ, м. Харків

РЕФОРМА МВС – ФІКЦІЯ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ?

Сьогодні соціальна і правова реальність в Україні мало кого може задовольнити, окрім тих щасливих декларантів, які складають 0,22 відсотка українського населення. Система органів охорони правопорядку здебільшого відповідає державоцентристській мілітаризованій правоохоронно-репресивній моделі, набутої з радянських часів. Їй притаманна жорстка ієрархічність, політична заангажованість, орієнтованість на захист виключно владних інтересів. Протягом останнього десятиліття декларувалися спроби змінити систему в межах здійснення судово-правової та адміністративної реформ. Проте навіть сподіватися, що ці зміни посприяли створенню оптимальної системи, було б, мабуть, передчасно. Серед зусиль останнього часу щодо реформування системи органів охорони правопорядку найбільш вдалою, з точки зору піару та вже традиційного популізму стала реформа органів внутрішніх справ, в межах якої відбулася ліквідація міліції, розбудова «нової української поліції» та задекларовано створити цивільне міністерство внутрішніх справ відповідно до європейських стандартів.

Досягти європейських стандартів сьогодні стало більш ніж модно, а не прагнення цього виглядає щонайменше як дикунство. Саме в цьому контексті будуються відносини з Європейським Союзом до якого Україна прагне потрапити. Європейська спільнота, яка має певний суспільний, економічний, культурний та правовий рівні розвитку пропонує потенційним членам досягти цієї відповідності, а вже потім набувати членство в Союзі. Дивно, але багато хто з фахівців, як на заході, так і у нас, вважає, що за для досягнення заданої планки достатньо лише сформувати відповідну правову базу (бажано б при цьому погодити її з Венеціанською комісією¹). При цьому не враховується, що норми притаманні одному соціокультурному середовищу, можуть бути перенесені у вигляді текс-

¹ Європейська комісія за демократію через право – консультативний орган з конституційного права, створений при Раді Європи в 1990 році.

ту нормативного акту за межі культури де вони виникли, але не факт, що в новому просторі вони залишаться нормою права, а не стануть лише текстом нормативного акту, який не вплинув на соціальні відносини.

Проблема полягає ще й в тому, що європейське співтовариство не спромоглося напрацювати в цій сфері загальноєвропейських орієнтирів. Будова й діяльність органів охорони правопорядку засновуються переважно на історичних та національних традиціях кожної країни Європейського Союзу. Хоча рекомендації для реформування правоохоронних органів Східної Європи все ж таки існують це три малих «д», які при їх виконанні перетворюються на одну велику «Д». Під малими буквами розуміються: деполітизація, децентралізація та демілітаризація, які у сукупності призведуть до ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ [1, с. 271–273]. Саме реалізація цих три «д» має перетворити військові, централізовані, політично залежні органи охорони правопорядку в публічну інституцію, орієнтовану на захист інтересів громадян.

Події останніх років, що сталися в державі, суттєво вплинули на реформацію. Хоча, традиційно, дуальність присутня і в цих трагічних подіях. Говоримо одне, робимо інше, антитерористичну операцію називаємо війною і навпаки. Позитивний наслідок полягає в тому, що влада була змушена розпочати реформу системи охорони правопорядку, принаймні головної її складової – міліції. Можна констатувати, що одну із загальних формальних рекомендацій щодо заміни міліції поліцією виконано. 2 липня 2015 р. було прийнято Закон України «Про Національну поліцію», яка вже з 7 листопада почала працювати спочатку в Києві, Львові, Одесі та Харкові, а потім і по всій Україні. Зауважимо, що Верховна Рада прийняла законопроект підготовлений Кабінетом Міністрів України та відхилила проект закону розроблений депутатами пропрезидентської більшості. Показовим є те, що саме відхилений, в сумнівний спосіб, законопроект № 1692-1 отримав позитивні відгуки від таких європейських інституцій як: Директорату з прав людини Ради Європи, Бюро з демократичних інституцій і прав людини (БДІПЛ) ОБСЄ, Консультативної місії ЄС з реформування сектору безпеки (EUAM), Вищої школи поліції Німеччини [2].

Проголосований законопроект № 2822 зовнішньої експертизи не зазнав, і як зазначив міністр внутрішніх справ України А. Б. Аваков, у пояснювальній записці до законопроекту, останній не потребує погодження з громадськістю. Але до урядового проекту закону сім правозахисних організацій, що об'єдналися в платфор-

му «Правозахисний порядок денний», висловили цілу низку зауважень. Вони закликали розширити участь громадськості в роботі правоохоронної системи, зокрема, в нагляді за накладанням дисциплінарних порушень, запровадити прозорішу процедуру кадрових призначень, спростити структуру поліції, запровадити систему персональної ідентифікації правоохоронців тощо [3].

Недодає демілітаризації системі охорони правопорядку, і відчутно лякає наших європейських сусідів, таке явище як добровольчі батальйони. Після прийняття присяги поліцейськими в м. Харкові, міністр внутрішніх справ України А. Б. Аваков заявив про те, що добровольчі батальйони інтегрують в нові поліцейські та гвардійські підрозділи. Ніхто не скасовував спеціальні підрозділи міліції, які залишаються спеціальними підрозділами поліції до тих пір, поки ворог біля воріт, і поки буде потрібна спеціальна поліція, яка буде зупиняти ці ситуації. Хлопців цих ми цінімо, поважаємо і далі будемо намагатися просувати [4].

Минув рік від початку ребрендингу міліції, час достатній задля підведення підсумків та їх оцінки. На думку ідеологів та провідників реформи, двох видатних реформаторів Е. Згуладзе та Х. Деканоїдзе, гроші, що були виділені європейськими та американськими інвесторами освоєні максимально ефективно. Яскравим підтвердженням досягнень стала патрульна поліція яка, в межах блискуче проведеної піар компанії, демонструвала ефективність зусиль реформаторів. Втім, громадськість швидко зрозуміла, що за три місяця важко підготувати професіонала, навіть хоча б навчити керувати автомобілем часу не вистачає. Щодо незручних питань, якими нав'язлива преса докучала реформаторкам, стосовно катастрофічного зростання чисельності злочинів, та зниження показників їх розкриття, відповідь була непереконливою та непрофесійною – винні попередники, що залишили по собі жахливу криміногенну ситуацію, до того ж війна та взагалі ще рано очікувати результати від реформи, бо вона триває.

Склалася дивна ситуація! Суспільство не задоволене наслідками реформи, проте не воно платить гроші, а відтак не йому оцінювати результат. Щодо замовника, яким виступають в цьому випадку Сполучені Штати, то створюється враження їх задоволеності результатом, до речі, про це йдеться в листі-подяці від Департаменту юстиції США, де американські експерти висловлюють вдячність за співпрацю в реалізації спільних проєктів. Взагалі і фінансова підтримка, і оперативний контроль з боку американської урядової міжнародної програми ICITAP, сьогодні не є достатньо

висвітленими в Україні. Здається, що сама по собі американська допомога могла б бути корисною якби вона була гласною, прозорою, а саме головне компетентною. Одна справа отримувати допомогу, а інша віддати таку делікатну сферу в державі, якою є правоохоронні органи під контроль іншої держави. Відсутність публічності ще ніколи не була на користь суспільству, бо реформи не можна робити в балаклаві.

У разі, якщо зазначена реформа не є простим бізнес-проектом щодо освоєння коштів, виділених довірливими американськими платниками податку, а є спробою створити орган, що забезпечить громадський порядок, безпеку та спокій українців, то і перейматися реформою повинні насамперед українці.

Список бібліографічних посилань

1. Реформування поліції в країнах Центральної і Східної Європи. Процес і прогрес / П. Абрахам, Д. Бакрач, А. Бек та ін. Під ред. М. Капаріні, О. Мареніна; Передмова О. Ярмиша. – К., 2005. – 296 с.

2. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про поліцію і поліцейську діяльність» № 1692-1 від 27.01.2015, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53719.

3. Савицький О. Перетворення міліції в поліцію: в парламенті змагаються два законопроекти / О. Савицький //DW.COM, 20 травня 2015, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dw.com/p/1FT1t>.

4. Добровольчі батальйони інтегрують в нові поліцейські та гвардійські підрозділи //УНІАН, 26 вересня 2015 р., [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unian.ua/politics/1134996-dobrovolchi-batalyoni-integruyut-v-novi-politseyski-ta-gvardiyski-pidrozdili.html>.

Одержано 14.11.2016

УДК 34.01

Кисильова К. В.

старший викладач кафедри загальноправових
дисциплін Харківського національного університету
внутрішніх справ кандидат юридичних наук

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ В ПОДАТКОВІЙ СФЕРІ

Одним із пріоритетних напрямів податкової політики на шляху побудови правової держави (якою згідно зі статтею 1 Конституції є Україна) є досягнення балансу публічних і приватних інтересів у податковій сфері. Як показує світовий досвід, цей баланс досягається шляхом вироблення механізму активної співпраці між державними органами і платником податків у виконанні